

INTERVIURI

De vorbă cu Adrian Iorgulescu

Andra Apostu

Acesta este un portret. Se vrea a fi unul complet, realizat din cât mai multe unghiuri, cu intenția de a-l surprinde pe compozitorul Adrian Iorgulescu cât mai aproape de esența sa. Atât de "dens" și totuși atât de extins în varietatea preocupărilor sale, omul și artistul Adrian Iorgulescu este dificil de integrat într-o categorie sau alta. Așa cum spune chiar el,

„...face abstracție de clasificări și forțe reduționiste. Le ignoră, apoi le surclasează”. În paginile următoare se va dezvălui așa cum este el: puternic, viu, inspirat.

A.A.: Mi-ar plăcea să știi ce vă definește cel mai mult din toate aceste laturi ale dvs., compozitor, muzicolog, om politic, scriitor...?

A.I.: Mă definește sinteza lor. Uneori am lăsat creația deoparte în favoarea demersului politic, politologic; alteori am neglijat-o în favoarea poeziei. Au fost și perioade când ele s-au împletit. Sigur, constanța, permanența interesului și a ponderii acordate s-a dirijat apăsător spre teritoriile componistice și didactice. Încă din anii 80 am dezvoltat o legătură consubstanțială între „praxis” și „dogmatic”, raportând demersul componistic la fundamentele temporalității sonore. Am avut statornic tendința de a forja în artă în varii ipostaze, de a împleti gândirea cu manopera, abstractul cu concretul. N-am operat disjunctii, nici ierarhii între domeniul referențial și domeniile colaterale. Investighez neîncetat teritorii, îmi place să mă surprind, să mă descopăr. Ține de construcția mea intrinsecă. Oricum, nu regret nimic din ce am întreprins.

A.A.: Nu regretați nimic din ceea ce sunteți de fapt...

A.I.: Retrospectiv, pot să deplâng ceea ce am „comis” (sau n-am „comis”) de-a lungul carierei, dar nu ceea ce sunt ca esență, ca entitate, ca dat genetic. Revenind în siajul discuției, mărturisesc „chemarea” diversității, impulsul cercetării, depășirea inerției, respectiv ancorarea în orizonturi, aparent sau nu, fără legătură între ele, ori derivate. E genul de sfidare atrăgătoare pentru mine. Îmi dă măsura curajului și a libertății proprii, în confruntarea cu înconjurătorul, cu feluritele sale întruchipări.

A.A.: Aveți, așadar, un profil renescentist...?

A.I.: Nicidecum. Sunt prin excelență captivul perimetrului și mediului cultural cu tot ce incumbă acesta – inclusiv politica – indiferent dacă agreăm sau nu inserția.

A.A.: Ați fost un om politic a cărui voce s-a făcut auzită, ați realizat lucruri importante cum ar fi fondarea unui partid și ați și teoretizat ideile dvs. în scrieri pe teme politice. Cum v-au ajutat aceste experiențe?

A.I.: Din 1995, de când am intrat în Parlament și până la începutul lui 2009, când am încetat "misia" de ministru, am parcurs o perioadă extrem de agitată, convulsivă sub raportul activității și stresului aferent. Viața noastră politică este realmente schizoidă, primitivă și conflictuală. Am știut, însă, că deciziile majore, cele în măsură să determine mutații, transformări, îmbunătățiri ale cadrului social, economic, juridic, cultural etc., la un moment dat, se iau exclusiv în sferele politicului, fiindcă aici funcționează pârgurile puterii, se hotărăște decizia. Pe alt palier, de subliniat că, într-un fel sau altul, implicările invocate m-au ajutat să dobândesc un plus de flexibilitate, alte tipuri de energii, de relaționări, alte debușeuri, utile ca experiență, ca tonus intelectual și comportamental. M-au scos cumva din "corsetul" închis, intimist al meseriei.

A.A.: Revin la compozitorul Adrian Iorgulescu. Vorbiți-mi despre anii formării dvs. ca om și muzician, despre oamenii care v-au marcat cariera și evoluția.

A.I.: Trebuie să o pomenesc pe prima mea profesoară de pian, domnișoara I. Șațchi. Am pornit studiul instrumentului devreme, la 5 ani. Am progresat rapid nu numai ca pianist. Mentora organiza evenimente cu elevii săi (concerte, chiar turnee). Rețin astfel, o deplasare la Râmnicu Vâlcea. Cunoscându-mi înclinațiile și apetențele "creatoare", după ce am cântat cele două-trei piese anunțate în recital, ea a cerut cuiva din public să-mi dea o temă pe care să improvizez. Așadar, primele mele încercări componistice se leagă de această perioadă precoce. Lucrurile au avansat, am absolvit ulterior liceul de muzică, facultatea, specializarea, doctoratul...

A.A.: Sunteți primul Doctor în Muzică al Universității Naționale de Muzică!

A.I.: Într-adevăr, avându-l conducător pe academicianul O.L. Cosma am elaborat lucrarea intitulată „Timpul materie și

metaforă”. Era prin 1991 sau 1992. Ulterior, aceasta s-a publicat la “Ed. Muzicală”.

A.A.: Cu cine ați descifrat primele taine ale compoziției?

A.I.: Cu Marțian Negrea. În clasele a XI-a și a XII-a am făcut cu el armonie și contrapunct. Deși octogenar, păstra o personalitate foarte vie și era la curent cu ultimile noutăți în materie. Pe lângă A,B,C-ul tehnicii compoziționale am deprins de la domnia sa ce înseamnă autonomia de mișcare în granițele unui context ordonat, cum să-ți stabilești reguli și apoi să te joci nestingherit cu ele. Imediat ce am intrat la “Cons” – era pe atunci un examen complicat – m-am dus la Marțian Negrea să îi mulțumesc. Locuia într-un apartament de bloc pe Ana Ipătescu. Cu lacrimi în ochi m-a felicitat, m-a îmbrățișat și mi-a mărturisit că speră în viitorul meu și, cu o undă de nostalgie în glas, că am fost ultimul său discipol. Apoi, brusc, m-a întrebat: “Tu știi cine a fost primul meu elev, la București?” l-am răspuns că nu știu... “Păi, Aurică, Aurică Stroe! Parcă mai ieri venea la lecții, în pantaloni scurți”... Ciudățenia întâmplării face ca primul meu profesor de compoziție la Universitate să fi fost chiar Aurel Stroe cu care am învățat circa un an și jumătate. După plecarea lui în Germania am continuat studiile până la final cu Tiberiu Olah. Inegalabilul „Tibi”. Am beneficiat de șansa să aprofundez domeniul cu pedagogi excepționali. Le datorez în mare măsură profesionalismul, știința mea artizanală, respectul pentru calitate. Au fost printre alții, Ștefan Niculescu la forme și analiză, Alexandru Pașcanu la armonie, Liviu Comes la contrapunct, Adrian Rațiu la stilistică. Deschid o paranteză. Omul (n.n. Adrian Rațiu) era o enciclopedie ambulantă. Nu exista concert de muzică contemporană, la care să nu participe. Avea întotdeauna despre piesele audiate o părere pertinentă, clară, competentă. Din păcate, a cam fost dat uitării.

A.A.: Ce trebuie să știe un tânăr compozitor, un student la compoziție, pentru a putea să jongleze cu aceste reguli despre care vorbeți mai devreme?

A.I.: Trebuie să știe „carte”. În plus, să aibă intuiția fenomenului sonor, să posede coerență, tenacitate, capacitatea de a-și descoperi și apoi contura personalitatea. Să demonstreze, iarăși, flexibilitate, să stăpânească șabloanele, materia fonică, să nu fie acaparat de acestea. Cele mai importante însușiri rămân inventivitatea, talentul, originalitatea. Dacă le ”tezaurizezi”, dacă ești bine instruit și perseverent îndeplinești toate premisele să devii cândva un autor capabil să lase ceva deosebit în urmă.

A.A.: Poate și încredere în sine? Dvs. ați avut de la început încredere în forțele proprii?

A.I.: Da, îmi cunoșteam posibilitățile, dar asta nu se dovedea suficient. Mi-au inoculat determinare și dragoste pentru meserie încurajările, sfaturile primite de la profesorii anterior citați. Dar și de la alții. De pildă, de la Anatol Vieru sau Myriam Marbe, care participau la examenele noastre semestriale și ne comentau piesele. Toți acești artiști posedau generozitatea de a ne spune cu franchețe ce cale avem de parcurs, cum să progresăm. Ne dădeau indirect, într-o manieră pozitivă, constructivă, girul lor. Îi priveam cu „evlavie”, ca pe niște „mucenici”. Povesteam zilele trecute cu Ulpiu Vlad – într-o notă evocatoare – despre emulația vizibilă în deceniul șapte al secolului trecut (deja!), față de fenomenul sonor, despre solidaritatea dintre generații, despre apetența și curiozitatea nutrită de noi ”învățăceii”, pentru producțiile maeștrilor. Actualmente nu mai văd asta. Majoritatea studenților la compoziție habar nu au ce scriu astăzi „dascălii” lor. Comparativ, noi am avut parte de repere înalte calitativ, de modele, fără să-i imităm, fără să ajungem epigonii lor.

A.A.: Ce este inspirația? Cum apare ea?

A.I.: Percepția comună este că ”pogoară” din afară. Opinez, însă, că vine dinăuntru. Personal mă străduiesc să o dibuiesc, să o caut. Iluminarea izbucnește atunci când ești preocupat de ”soarta” obiectului sonor, când cizelezi la el, când te frământă devenirea sa, când cântărești opțiunile. Nimic nu se ivește din neant. Trebuie doar să gândești serios și aplicat,

aprofundat la acel lucru și într-un moment, “de grație”, el se va contura fie integral, fie parțial. La mine revelația, aproape fără excepție, se declanșează diminețile, la limita dintre starea de veghe și somn. N-o pun însă pe seama intervenției divine, ci pe seama unei supraexcitabilități mentale și emoționale. Conchid prin urmare, că inspirația derivă din “erupția” unor acumulări sedimentate în conștient și în subconștient; că reprezintă “fructul” unui efort direcționat, specific, intelectual și sensibil. Pe scurt, este rezultatul configurării unor neliniști, a unor tatonări, a unor explorări lăuntrice, îndelung orientate și exersate.

A.A.: Înțeleg, cel puțin din punct de vedere componistic, dar cum funcționează aceste lucruri în celelalte zone creative în care acționați, cum sunt de pildă poezia sau eseistica?

A.I.: S-o luăm invers. În eseistică înaintez „cu precizia unei probleme de matematică” (A.E. Poe, despre poemul „Corbul”). Îmi stabilesc inițial premisele, cadrul, mijloacele și contextul. Plec de la câteva idei, de la câteva concepte sau aspecte care mi se par importante, relevante, cu potențial dezvoltător. Consecutiv, exploatez aceste incipituri până le transform într-un discurs cât mai coerent, mai logic, mai documentat, mai argumentat. Nu mizez pe „trăire” în demersul muzicologic. Uitându-mă în jur, remarc și prezența unui soi de eseistică extrem personalizată, subiectivă, aproape autistă. Nu o ignor, dar nici nu o practic. Unii o duc adesea la absurd, alții își păstrează, totuși, o doză și o linie de obiectivitate față de subiectul ales. Împărtășesc opinia că domeniul se pretează la claritate, la rigoare, la acribie, de unde, însă, ineditul, amprenta tratării, nu se exclud.

A.A.: Iar poezia?

A.I.: Poezia ne transportă altundeva. Ea pretinde explorarea inefabilului, plonjonul în „miezul clipei”, introspecția. Toate se prelucrează în creuzetul cuvintelor, în metaforă, în suflul autentic, în prezentificare. Spre deosebire de muzică unde este pretins un racord de flux emoțional, de gândire, de consecvență – în poezie, cel puțin așa percep eu conjuncturile

– fundamental rămâne momentul, imediatul asociativ, fuga în incertul afectiv, condiția unei anumite incongruențe. Particularitatea sa îmi sugerează exaltarea, instantaneul, flash-ul; oportunitatea să poți fotografia plutirea stării în unduirea versului.

A.A.: Sună foarte intim...

A.I.: Poate. Susțin că muzica este mai obiectivată decât poezia deși, la prima vedere, nu s-ar zice. Asta fiindcă fibra sa constructivă, artizanală, se impune; fiindcă demersul ordonării, al edificării în micro și macrostructură se dovedește prevalent. Platon afirma, pe bună dreptate, că muzica este prima dintre arte, deoarece operează cu materialul cel mai imaterial - sunetul. Pentru mine, poezia înseamnă abandonul raționalului, al denotativului, al logicii gramaticale, al obișnuinței lexicale, al convenientului. Implică, iarăși, sugestia, arderea impulsului pur, spontan, dincolo de constrângerile verbalității, ale comunicării ordinare. Colateral, să observăm procesul inexorabil al deprecierei ingenuității cuvintelor, al epuizării și banalizării lor. Nu mai puțin, împrejurarea că reprezintă instrumentele vorbirii prin care transmitem uzual lașități, minciuni, amăgiri, injurii, frivolități, prefăcătorii, ură, ș.a.m.d. Din toate aceste motive a scrie poezie bună mi se pare, în egală măsură, un risc, o nebulie, un calvar. Voluptuos, liber și conștient asumate, fără îndoială.

A.A.: Vorbiți-mi despre estetica muzicii dumneavoastră.

A.I.: Mi-e dificil să vorbesc. Ar fi de preferat s-o facă alții... Mă rog, încep printr-o mărturisire: mă obosește foarte tare autorepetarea. De aceea am utilizat metodic varii tehnici, matrici, procedee, valențe expresive. Mi-e teamă de șabloane, automatisme, de încropeli vetuste, iterative, redundante, îndelung bătute și bătătorite. Am plecat – asemeni majorității colegilor de generație – de la experiențele avangardei anilor 60-70 (vezi Boulez, Stockhausen, Xenakis, Nono, Ligetti etc.). Orientările prevalente – estetic vorbind – erau inovația perpetuă și originalitatea nelimitată, insistent promovate în aria

efectologiei și a scriiturii. Doar în subsidiar, la stadiul configurațional. Concordant cu evoluțiile mondiale – nu insist asupra cauzelor – la începutul deceniului opt, unii dintre autorii români între care mă regăsesc, au făcut pasul către postmodernism. Se întâmpla același fenomen în Polonia (Lutosławski, Penderecki), în Rusia (Schnitke, Denisov), în SUA (repetitivii Reich, Glass). Cu specificația necesară, că fiecare dintre noi opera în manieră personală, în perimetrele unor limbaje proprii, anterior constituite, verificate. Deja în debutul anilor 80, odată cu compunerea *Cvartetului nr. 2*, cu *Simfonia nr. 3* și cu alte opusuri am aderat intuitiv, neprogramatic, la noul curent. Nu pentru a fi în pas cu moda, ci pentru că îmi place diversitatea, lejeritatea abordărilor, alternanța unor tipuri de edificare, componenta și pecetea dramaturgică a fiecărui opus în parte. Cum subliniam adineaori, mă respinge stereotipia.

A.A.: Între compozitorii români, unde vă vedeți plasat, față de colegii ai generației dvs.?

A.I.: Firesc, avem atât compatibilități cât și incompatibilități de conținut, de gust, de ethos, de manieră. Detectez, totuși, un halou autohton, în creația noastră (identificabil și la compozitori din alte generații) reliefat la unison de criticii străini. Sorgintea lui o putem depista într-o fibră comună spirituală, în anumite formule arhetipale, în matca arhaic-folclorică, în interacțiunea dintre tiparele occidentale și cele balcanice. Strict pe criteriul vârstei, dincolo de alte afinități electivă și efective, îi evoc aici pe D. Rotaru, A. Pop, C. Ioachimescu, L. Dănceanu. Fără a postula aprecieri selectiv-comparative, viziunea mea se focalizează pe atenția acordată obiectului luat în sine și nu pe înlănțuirea obiectelor în dinamica sau în succesiunea lor. Nu m-au interesat clasele de lucrări, ci m-am axat insistent pe eterogenitate în interiorul genului, tipului sau speciei abordate. Coerența o întrevăd în articularea intrinsecă a piesei. Per global caut discontinuitatea, schimbarea, autenticitatea. Există totuși un fir roșu? Cu siguranță, dar nu sunt preocupat să mă aliniez, să mă încadrez aprioric și pragmatic într-un traseu, să-l reconfirm. Nici nu-mi pun probleme legate de consecvența stilistică pe orizontala

timpului. Oricum, ea se ivește de la sine atunci când se manifestă o logică factuală.

A.A.: Deci nu faceți un efort special să fiți diferit, această diversitate vine pur și simplu din interior.

A.I.: Îmi asum izvoare, ținte, debușeuri, profile, structuri noi, variante de rezolvare neconforme. Uneori reușesc, alteori mai puțin. Nu e ușor să te lupți cu tine și e de-a dreptul imposibil să fii permanent altfel. Firește, nu sunt mulțumit mereu de rezultate. Poate vădesc un soi aparte de autoexigență, poate așa înțeleg eu perfecționismul. Să mă aventurez, să mă depășesc, imaginând alternative, soluții surprinzătoare. Și încă un aspect, deloc mărunț: mai mult decât calitatea materialului mă preocupă calitatea travaliului configurativ. De bună seamă, fără să neglijez incipitul intonațional, ritmic, melodic, armonic etc., de care depinde acomodarea elementelor și ordonarea lor posterioară. Continuând paralelismul început mai devreme, altfel decât în poezie, în muzică, sintaxa îmi pare că domină lexicul. Așa percep lucrurile și acționez în consecință.

A.A.: Aveți un gen preferat? Poate cel simfonic?

A.I.: Am abordat întreaga gamă de arhitecturi și ordonări sonore, de la piese instrumentale la operă. Într-adevăr, în ultima vreme am insistat pe palierul simfonic și concertant. Probabil, încercând să suplinesc cumva retragerea voluntară de aproape 20 de ani din laboratorul creației. Vreau să recuperez întârzierile de o manieră sustenabilă, solidă și convingătoare. Nu sufăr de idiosincrazii și nu stabilesc ierarhii în funcție de ponderea unui subgen sau a unei specii în activitatea cuiva. Mă captează deopotrivă muzica de cameră, simfonică, vocală, vocal-instrumentală, opera, dar și folclorul veritabil, jazzul, ori divertismentul. Cu o condiție general – valabilă: să fie făcute cu talent și dibăcie (meserie).

A.A.: Aveți preferințe...?

A.I.: Admir mulți creatori. Mă fascinează însă, Mozart, pentru simbioza inegalabilă dintre simplitate și complexitate, dintre spontaneitate și rafinament, și pentru alte o mie de

motive ce-l fac unic în genialitate. La scara istoriei afirm cu tărie că peste *Don Giovanni*, peste ultimele sale trei simfonii, peste *Requiem* nu cred că s-a mai scris ceva echivalent. Am fost întrebat de curioși dacă Dumnezeu îi "hărăzește" pe unii artiști. Îndată ce-i ascult o lucrare știu că el a fost "alesul". Mă gândesc câteodată cum s-ar fi trasat oare istoria muzicii dacă Mozart nu ar fi murit așa tânăr? Cum ar fi compus, să zicem, la 70 de ani. Ce moștenire ar fi lăsat posterității...

A.A.: Cum priviți viitorul muzical al României?

A.I.: Niciodată n-am dus lipsă de talente. Și acum, fără să nominalizez, există în arealul componistic tineri dotați, de perspectivă. Deși au apariții sporadice, rare, îi detectăm printre studenți, masteranzi, doctoranzi, printre cei care au finalizat studiile superioare – să zicem – în ultimul deceniu. Avem și interpreți excelenți, cu toate că baza de selecție s-a diminuat semnificativ la secțiile respective din Conservatoare. Când, dacă, aceste promisiuni, aceste valori „in nuce”, se vor impune în plan național și mondial devine o chestiune dependentă în totalitate de ei. De puterea lor de muncă, de seriozitatea ce urmează s-o demonstreze. Intervine, desigur, și norocul. Importantă rămâne realitatea, că porțile afirmării le sunt larg deschise. Prin contrast, generația noastră nu a putut ieși în străinătate până după 1990, decât sporadic. Motivele se cunosc. Ne străduiam în ciuda opoziției sistemului să ne informăm. Ascultam piese recente din afară la radio, sau pe discuri. Cu dificultate puneam mâna pe o partitură „proaspătă”. Și, totuși, peste opreliști, peste cenzuri, încă din anii 70, școala autohtonă de compoziție a fost perfect ancorată la tendințele majore ale muzicii moderne. Dezideratul postulat de Lovinescu în perioada interbelică, al sincronismului culturii românești cu cea europeană, s-a împlinit în "regatul Euterpei" odată cu Enescu. Apoi, prin întreaga pleiadă a succesorilor săi. Mai apăsător acum, creația indigenă este racordată la cele mai înalte criterii de apreciere și exigențe internaționale. Nu constat decalaje, complexe, provincialisme, ci numai o reală competitivitate.

A.A.: Un bun mod de măsurare a acestor sincronizări este și organizarea Festivalurilor românești de muzică nouă, dintre care cele două pe care Uniunea le susține și le promovează, SIMN și Meridian.

A.I.: Le organizăm aproape fără suport financiar din partea autorităților guvernamentale sau locale. În paralel, subliniez implicarea UCMR în susținerea unor manifestări de profil desfășurate la Cluj, Timișoara, Iași, sau în Festivalul Internațional George Enescu – ca să le amintesc numai pe cele mai reputeate. Rostul angajării rezidă în cerința de a afla noutățile momentului, în nevoia de a confrunța și raporta producția proprie cu cea din exterior. Autori de pretutindeni își prezintă lucrările în țară, interpreți de marcă ai creației contemporane prestează la București sau în alte centre muzicale alături de români. Dialogul, confruntarea, acoperă o plajă vastă de tipologii, direcții, orientări, viziuni, preferințe.

A.A.: În România există o ”școală” de interpretare de muzică nouă?

A.I.: O școală ar presupune o formă instituționalizată de ființare, ceea ce nu e cazul, încă (o spun cu regret). Constat, însă, o creștere a apetenței în acest sens și mă bucur că întâlnesc tot mai mulți tineri dornici să ”dea glas” creației zilelor noastre. Chiar și platforma orchestrelor a mai crescut, pe acest palier. Componentii lor sunt mai receptivi, colaborează mai intens, înțeleg mai bine idiomurile și operele supuse execuției. S-a depășit o marcantă reticență începută în deceniul 7, agravată exponențial în deceniul 8.

A.A.: Ce se întâmplă cu publicul?

A.I.: Există un public restrâns, de nișă, aplecat spre fenomenul muzicii savante noi, dar și publicul larg (alcătuit din consumatorii obișnuiți) pare a-și mai fi temperat rezerva în materie. Are, bineînțeles, nevoie de timp spre acomodare. Contactul cu melomanii reprezintă o cauză ce trebuie neîncetat câștigată și recâștigată. Față de hiatusul petrecut în intervalul 1960-70 când muzica chiar a luat-o razna, din cauza pulverizării limbajelor, paradigmelor, acum, prin anumite piese (de factură

postmodernă sau nu) se încearcă o parțială îmbunătățire a relației cu „beneficiarii” actului artistic. Practica „revoluției sonore” cu fiecare opus s-a dovedit perdantă iar „radicalii” avangardei au avut o contribuție substanțial-negativă în generarea impasului; fiindcă au pus în fața ascultătorilor mostre absout inedite, fiindcă s-a aneantizat un întreg repertoriu comun de semne, fiindcă volumul noutății depășea permanent și într-o proporție covârșitoare capacitatea de recepție. Atunci s-au produs fracturile, s-au instalat blocajele. Acum se dorește recuperarea dar ea va dura.

A.A.: Vă delimitați de avangardă?

A.I.: Chiar să vreau n-aș putea s-o fac. M-am format ca muzician pe “meterezele” sale, am “empatizat” (ca să folosesc o sintagmă adesea frecventată) cu înnoirile aduse, unele – pur și simplu – contondente, chiar șocante. M-a atras schimbarea de “peisaj” sonor, intempestivă, abruptă, ce a zguduit din temelii convențiile, habitudinile, reflexele de creație și de percepție tradiționale. Din unghiul meu de vedere, dintr-un anumit moment încolo, avangarda și-a epuizat resursele generative, vigoarea, s-a golit de substanță. În paralel, a “reușit” contraperformața să dinamiteze contactul cu melomanii. În cele din urmă, axiologic relevant rămâne să stabilim câte dintre producțiile aparținente curentului au depășit faza experimentului (“testele de laborator”), dobândind statutul valorii unanim acceptate; de ce nu, rangul suprem al capodoperei. “Restul e tăcere” ... (Shakespeare)

O fațetă mai puțin explorată vizează cerința sistematizării și “capitalizării” imensului portofoliu de procedee și tehnici vehiculate, a identificării și a decantării lor. Deopotrivă promotorii (autorii) cât și muzicologii (cronicarii) perioadei au încercat să fixeze, să delimiteze, să schematizeze evoluțiile, să “despartă apele”, să “marcheze teritoriile”, să ordoneze puzderia orientărilor, a variantelor de lucru aflate în circulație. Așa s-a născut discutabilul obicei, valabil încă, al “etichetismului”. Ca să te numești avangardist era musai să te înrolezi, să utilizezi numai formulele sau paradigmele acceptate, consacrate ori validate, aferente unui tipar.

Deliberat, trebuia să te plasezi pe o coordonată conceptual – stilistică, să exersezi consecvent un tip clar determinat de muzică: serial-integrală, aleatorică, stocastică, minimală, electronică, acusmatică, spectrală, concretă, etc. Ori aceste "dume", aceste reguli restrictiv-normative atunci, ca și acum – mi s-au părut inhibitorii, factice, inutile, chiar prohibitive. În prelungirea celor descrise cunosc și în prezent universități cu "ștaif", din Europa, din SUA (din fericire noi am scăpat de atari sechele), unde pentru a fi agreat, cooptat estetic, trebuie să te înregimentezi, să practici cu zel și sânge, o direcție bine definită. Cea admisă "(ne)oficial". Altminteri ești marginalizat. Indiferent când se manifestă, din ce mediu provin și se propagă, astfel de "siluiri" sunt inacceptabile estetic, deontologic și moral. Compozitorul adevărat face abstracție de clasificări, constrângeri și forțări reduționiste. Le ignoră, apoi le surclasează. Straniul situației rezidă în împrejurarea că încă mai persistă pe alocuri o mentalitate retogradă, caracteristică apologeților fostei avangarde, reflectată concentrat, în patru "fixații": dogmatismul, tezismul, puritanismul și exclusivismul.

A.A.: Cum evoluează societatea? Către ce ne îndreptăm? Sunteți optimist?

A.I.: Sunt sceptic. Progresul științific, tehnologic reprezintă cuceriri incontestabile ale momentului. Pășim grăbiți spre globalizare, spre un tip de relaționare la scară interplanetară, în timp real, datorită computerului, internetului, digitalizării sistemelor de transmisie a informației. În planul elaborării artistice metamorfozele sunt izbitoare, inclusiv asupra conținuturilor vehiculate întrucât, volens-nolens, ele trebuie adecvate, pliate, retrasate în funcție de specificitatea mijlocului de comunicare folosit, de caracteristicile și performanțele acestuia. Pe ansamblu, planează un mare semn de întrebare asupra destinului cultural. Observ că, pe măsură ce parametri tehnici, aparaturile subsecvente, avansează cu viteze amețitoare, importanța domeniului, ponderea și influența sa scad la nivelul societății. Paliere, sectoare emblematice ale culturii sucombă, altele se reprofilează. Nădăjduiesc ca tendința evocată să fie reversibilă. Omenirea va depăși probabil acest

etaj involutiv, își va redescoperi latura metafizică, încercând recuperarea, reechilibrarea, în acord cu propria sa natură. Habar nu am dacă asta se va întâmpla peste 50 de ani ori peste 100 de ani. Bănuiesc că, totuși, se va produce cândva. Consider că abia atunci vom putea judeca și trata eficient problema creșterii spirituale a persoanei, vom putea gestiona altfel conflictele individuale, naționale, regionale (fie ele armate, sociale, etnice, religioase etc.), vom dobândi o percepție modificată, revigorată, precumpănitor asupra rolului speciei noastre în lume. Neîndoielnic, dimensiunea cea mai elaborată și mai subtilă a comunicării interumane rămâne arta în general și muzica în special, ca limbaj universal.

A.A.: Până la această recalibrare, ce ar trebui să facă lumea culturală pentru a supraviețui?

A.I.: Să lupte. Nu agreez pasivitățile, regretele, lamentările, nu privesc desfășurările într-o cheie negativist-apocaliptică. Dintotdeauna umanitatea s-a confruntat cu varii clivaje, adversități, bulversări și provocări la nivel de persoane, etnii, clase, rase, societăți, religii, cu modalități opozabile de înțelegere a realității. Uneori a reușit să le rezolve (rațional, pașnic, prin dialog, prin negocieri), alteori nu. Cred că diferențele nu trebuie privite drept handicapuri, drept factori antagonici; dimpotrivă, ele ar trebui exploatate, potențate corespunzător, eventual amalgamate. Presupunând că vom ajunge să pricepem circumstanțele, să intervenim eficient și metodic în direcția cerută, întoarcerea spre marea cultură, spre arta autentică, va fi obligatorie. Ceea ce mă frappează și mă deranjează la modul imediat nu este indiferența față de fenomenul discutat ci pozițiile stridente pentru aculturalitate (teoretice sau practice). Bunăoară, o panoramă – fie și sumară – asupra dominației manelei, asupra tendințelor în sectorul pop-rock (și alte derivate) la ora asta în România, ne indică dimensiunea eșecului pe fondul supremației producătorului în raport cu autorul. Actualmente, comanditarul, cel care dă tonul și face jocurile este producătorul (editorul, impresarul). El aduce banii, el decide inclusiv traseele stilistice, orientările, în concordanță, chipurile, cu “cerințele publicului”. Când riști să

deschizi un post de radio, un post “specializat” TV ești copleșit de abundența rebutului, a kitsch-ului. Supraviețuim într-un mediu fonic nociv, alterat, puternic poluat. Într-un fel sau altul piața noastră muzicală trebuie curățată de toată această neghină, de marea subvalorilor. Evident, situația evocată nu se îndreaptă de la sine. Sunt necesare explicații, argumente, dezbateri, modelări. Sunt necesare alte priorități și criterii. O gândire strategică nuanțată. O schimbare dramatică de abordare, de atitudine, de proiectare și de viziune, inclusiv în zona difuzării.

A.A.: Vă mulțumesc!

SUMMARY

Andra Apostu Dialogue with Adrian Iorgulescu

Adrian Iorgulescu: “At the beginning of the 80’s, certain Romanian authors, I myself among them, took the way of Postmodernism. Thus, with the completion of Quartet no. 2, of Symphony no. 3 and of other opuses, I adhered intuitively, not programmatically, to the new trend. Not to be fashionable, but because I liked the diversity, the lightness of the approaches, the alternation of certain types of edification, the dramaturgical component and imprint of every single opus. My compositional outlook focuses on the object per se and not on the concatenation of objects in their dynamics or succession. I have never been interested in classes of works. I have persistently aimed at heterogeneity within the genre, the type or the species that I tackled. I see coherence in the intrinsic articulation of the piece. As a rule I look for discontinuity, change, authenticity. Is there a common thread however? Certainly, but I am not bent on aligning myself with a certain trend, on pragmatically fitting in with it a priori, on reconfirming it.”